

CPT/Inf (2017) 25 part

Απόσπασμα

Έκθεση

**προς την Ελληνική Κυβέρνηση
σχετικά με τις επισκέψεις στην Ελλάδα
της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης
για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της
απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή
τιμωρίας (ΕΠΒ)**

**από 13 έως 18 Απριλίου και από 19 έως 25 Ιουλίου
2016**

Η Ελληνική Κυβέρνηση ζήτησε τη δημοσίευση της παρούσας έκθεσης και της αντίστοιχης απάντησης. Η απάντηση της Κυβέρνησης παρουσιάζεται στο έγγραφο CPT/Inf (2017) 26.

Στρασβούργο, 26 Σεπτεμβρίου 2017

Δ. Μεταχείριση υπόπτων τέλεσης ποινικών αδικημάτων που κρατούνται από την αστυνομία

1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

62. Η μεταχείριση υπόπτων τέλεσης ποινικών αδικημάτων που κρατούνται από στελέχη των σωμάτων ασφαλείας στην Ελλάδα απασχολεί εδώ και πολλά χρόνια την ΕΠΒ. Δυστυχώς, παρά τις συντριπτικές περί του αντιθέτου ενδείξεις, οι αρχές αρνούνται συνεχώς, μέχρι και σήμερα, να αποδεχθούν ότι η κακομεταχείριση αποτελεί σοβαρό πρόβλημα στην Ελλάδα και δεν έχουν προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή των συστάσεων της Επιτροπής και την αποτελεσματική καταπολέμηση του φαινομένου.¹

Η μεταχείριση των υπόπτων τέλεσης ποινικών αδικημάτων από την αστυνομία δεν ήταν βασικό αντικείμενο της επίσκεψης της ΕΠΒ τον Ιούλιο του 2016. Ωστόσο, η αντιπροσωπεία της ΕΠΒ επισκέφθηκε αστυνομικά τμήματα όπου διαπίστωσε προβλήματα, πολλά εκ των οποίων ήταν ίδια με εκείνα που είχε διαπιστώσει η Επιτροπή στις προηγούμενες επισκέψεις της.

63. Το νομικό πλαίσιο που διέπει την κράτηση από την αστυνομία στην Ελλάδα παραμένει ίδιο. Οι ύποπτοι τέλεσης ποινικών αδικημάτων παρουσιάζονταν συνήθως ενώπιον του Εισαγγελέα εντός 24 ωρών και παραπέμπονταν σε δικαστή εντός της προβλεπόμενης από τον νόμο τριήμερης προθεσμίας.²

2. Κακομεταχείριση

64. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής της τον Ιούλιο του 2016, περιήλθαν σε γνώση της αντιπροσωπείας της ΕΠΒ μερικές αξιόπιστες καταγγελίες για σωματική κακομεταχείριση υπόπτων τέλεσης ποινικών αδικημάτων (συμπεριλαμβανομένων ανηλίκων)³ που κρατούνται από την Ελληνική Αστυνομία. Οι καταγγελίες αφορούσαν συγκεκριμένα την υπερβολική χρήση βίας κατά τη σύλληψη από την αστυνομία, και αφού το εκάστοτε άτομο είχε τεθεί υπό έλεγχο, καθώς και την περίοδο ανάκρισης από αστυνομικούς των Τμημάτων Ασφαλείας, κυρίως στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας και στο Αστυνομικό Τμήμα Χίου. Η καταγγελθείσα κακομεταχείριση περιλάμβανε χαστούκια, γροθιές, κλοτσιές και χτυπήματα με γκλομπ στο σώμα και το κεφάλι. Σε αρκετές περιπτώσεις, τα ιατρικά στοιχεία, βάσει της σωματικής εξέτασης των ενδιαφερόμενων ατόμων και/ή των ιατρικών εγγράφων, έδειξαν τραύματα που ήταν συμβατά με τους ισχυρισμούς περί κακομεταχείρισης.

65. Στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας, αρκετοί κρατούμενοι που συνελήφθησαν σε διαφορετικές ημερομηνίες υπέβαλαν λεπτομερείς καταγγελίες για τον τρόπο με τον οποίον τους κακομεταχειρίστηκαν αστυνομικοί του Τμήματος Ασφαλείας κατά τη διάρκεια της ανάκρισής τους στον 11ο όροφο. Συγκεκριμένα, δήλωσαν ότι ενώ είχαν τα χέρια τους δεμένα με χειροπέδες πίσω από την πλάτη, τους χτυπούσαν με γροθιές και κλοτσιές στο στήθος και τους έδιναν χαστούκια στο πρόσωπο. Ένα άτομο, συγκεκριμένα, ανέφερε ότι τον είχαν δέσει πολύ σφιχτά με χειροπέδες, τον γρονθοκοπούσαν στην πλάτη και τον κλοτσούσαν στα δεμένα

¹ Δείτε CPT/Inf (2016) 4, παράγραφοι 15-44, και CPT/Inf (2014) 26, παράγραφοι 14-25.

² Δείτε CPT/Inf (2014) 26, παράγραφος 13. Κατόπιν υποβολής αίτησης του ενδιαφερομένου ή σε εξαιρετικές περιστάσεις, η εν λόγω προθεσμία μπορεί να παραταθεί κατά δύο επιπλέον ημέρες.

³ Δείτε CPT/Inf (2016) 4, παράγραφος 97.

με χειροπέδες χέρια του. Ισχυρίστηκε ότι μεταφέρθηκε κατόπιν στο νοσοκομείο, αλλά δεν είπε στο ιατρό για το πώς είχαν προκληθεί τα τραύματα γιατί ήταν παρόντες οι αστυνομικοί, ενώ είπε επίσης ότι δεν έλαβε αντίγραφο της ιατρικής γνωμάτευσης. Εικάζεται ότι ο σκοπός της κακομεταχείρισης ήταν να αναγκάσει τους κρατούμενους να αποκαλύψουν περαιτέρω πληροφορίες και/ή να υπογράψουν κατάθεση.

Στο Αστυνομικό Τμήμα της πόλης της Χίου, έξι από τους δέκα αλλοδαπούς που βρίσκονταν εκεί κατήγγειλαν στην αντιπροσωπεία της ΕΠΒ ότι χτυπήθηκαν από αστυνομικούς μετά από τη σύλληψή τους. Δύο εξ αυτών δήλωσαν ότι προσήχθησαν στο αστυνομικό τμήμα περί τα μεσάνυχτα και τους έβαλαν σε γραφείο του Τμήματος Ασφαλείας και ότι, ενώ είχαν τα χέρια τους δεμένα με χειροπέδες και κάθονταν στις καρέκλες, κάποιοι αστυνομικοί τους κλοτσούσαν και τους χτυπούσαν με το γόνατο στο σώμα και το κεφάλι. Επίσης, ένας εξ αυτών κατήγγειλε ότι ενώ ήταν καθισμένος και είχε τα χέρια του δεμένα με χειροπέδες πίσω από την πλάτη, ένας αστυνομικός πάτησε με το πόδι του επάνω στις χειροπέδες και σηκώθηκε με όλο το βάρος του, ασκώντας πολύ μεγάλη πίεση και προκαλώντας έντονο πόνο στους καρπούς του κρατούμενου. Το εν λόγω άτομο είχε ακόμη εμφανή κόκκινα σημάδια από τις χειροπέδες γύρω από τους καρπούς του, περίπου 18 ημέρες μετά από το καταγγελλόμενο περιστατικό. Άλλο άτομο, το οποίο συνελήφθη μία ημέρα πριν από την επίσκεψη της αντιπροσωπείας, δήλωσε ότι προσήχθη στο αστυνομικό τμήμα στις 4:30 π.μ. και τοποθετήθηκε στο μικρό κελί κράτησης έξω από τον κύριο χώρο κράτησης. Έπειτα, μερικοί αστυνομικοί εισέβαλαν στο κελί του και τον χτύπησαν με κλομπ και χαστούκια στην πλάτη, το λαιμό και το κεφάλι του. Το πάνω μέρος της πλάτης και οι ώμοι του εν λόγω ατόμου παρουσίαζαν αρκετούς εμφανείς μώλωπες και η αντιπροσωπεία ζήτησε να εξεταστεί ο κρατούμενος από ιατρό. Η ιατρική γνωμάτευση αναφέρει, μεταξύ άλλων «*Αναφέρθηκαν τραύματα στη μύτη. Παρουσιάζει πληγές και μώλωπες στο άνω τρίτο της πλάτης. Παρουσιάζει μώλωπες στο μεσαίο τμήμα του αριστερού βραχίονα*».

66. Τα στοιχεία που συγκέντρωσε η αντιπροσωπεία από τις συνεντεύξεις με κρατούμενους σε διάφορα αστυνομικά τμήματα, καταδεικνύουν ότι η κακομεταχείριση, ιδιαίτερα εις βάρος αλλοδαπών, μεταξύ άλλων για τον σκοπό της απόσπασης ομολογίας, συνεχίζει να είναι συχνή πρακτική. Απαιτούνται αυξημένες προσπάθειες και αποφασιστική δράση από μέρους των ελληνικών αρχών για την αντιμετώπιση του εκτεταμένου και βαθιά ριζωμένου προβλήματος της κακομεταχείρισης από την αστυνομία.

Επιπροσθέτως, η Επιτροπή επισημαίνει και πάλι την ανάγκη οι αρμόδιες αρχές να προαγάγουν μια ουσιαστικά διαφορετική προσέγγιση σχετικά με τις μεθόδους διεξαγωγής της αστυνομικής έρευνας. Πρώτα και πάνω απ' όλα, ο συγκεκριμένος σκοπός της ανάκρισης υπόπτων τέλεσης ποινικών αδικημάτων πρέπει να γίνει ξεκάθαρος: σκοπός πρέπει να είναι η απόκτηση ακριβών και αξιόπιστων πληροφοριών για την αποκάλυψη της αλήθειας σχετικά με το υπό έρευνα ζήτημα και όχι η απόσπαση ομολογίας από κάποιον που θεωρείται ήδη ένοχος από τους ανακρίνοντες αστυνομικούς.

Όπως επισημάνθηκε στην έκθεση για την επίσκεψη του 2015,⁴ η εν λόγω προσέγγιση πρέπει να περιλαμβάνει πιο αυστηρές διαδικασίες πρόσληψης, βελτιωμένη επαγγελματική κατάρτιση για τους αστυνομικούς και τη θέσπιση αναλυτικών οδηγιών σχετικά με τη δέουσα ανάκριση των υπόπτων τέλεσης ποινικών αδικημάτων. Η παρακολούθηση και η ακριβής καταγραφή των ανακρίσεων από την αστυνομία προϋποθέτουν την εισαγωγή ηλεκτρονικού εξοπλισμού καταγραφής (δηλαδή ηχογράφησης και/ή, κατά προτίμηση, μαγνητοσκόπησης).

Η ΕΠΒ επαναλαμβάνει για ακόμη μία φορά τη σύστασή της, οι ελληνικές αρχές να διασφαλίσουν ότι όλα τα στελέχη των σωμάτων ασφαλείας έχουν καταλάβει καλά ότι

⁴ Δείτε CPT/Inf (2016) 4, παράγραφος 22.

οιαδήποτε μορφή κακομεταχείρισης κρατουμένων -συμπεριλαμβανομένης της λεκτικής βίας, της ρατσιστικής συμπεριφοράς, των απειλών και της ψυχολογικής κακομεταχείρισης- αποτελεί ποινικό αδίκημα και ότι οι υπεύθυνοι θα διώκονται. Επιπλέον, πρέπει να παρέχεται τακτική επαγγελματική κατάρτιση σε επιχειρησιακούς αστυνομικούς και ερευνητές της αστυνομίας, η οποία θα περιλαμβάνει τις ορθές τεχνικές ανάκρισης και έρευνας, καθώς και την πρόληψη περιστατικών κακομεταχείρισης. Επίσης, πρέπει να ληφθούν μέτρα για την παρακολούθηση της εφαρμογής των προτύπων και των διαδικασιών που αφορούν την ανάκριση από την αστυνομία, και να ξεκινήσει η χρήση ηλεκτρονικής καταγραφής (δηλαδή ηχογράφηση και/ή μαγνητοσκόπηση) των ανακρίσεων από την αστυνομία.

Επιπλέον, για την ενίσχυση των μηνυμάτων περί μηδενικής ανοχής και για τη βελτίωση της κατάρτισης, πρέπει να διεξαχθεί ουσιαστική διερεύνηση των καταγγελιών κακομεταχείρισης για να καταδειχθεί ότι οι εγκληματικές ενέργειες της αστυνομίας θα τιμωρούνται και για να ανατραπεί η διαδεδομένη αίσθηση ατιμωρησίας που επικρατεί σε τμήματα των αστυνομικών δυνάμεων.

67. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΠΒ επιθυμεί να επισημάνει εκ νέου ότι κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του 2015, η αντιπροσωπεία της ΕΠΒ εξέτασε την αποτελεσματικότητα των ερευνών σχετικά με καταγγελίες περί κακομεταχείρισης από στελέχη των σωμάτων ασφαλείας. Η απάντηση των ελληνικών αρχών στην έκθεση της επίσκεψης του 2015 δεν έπεισε την Επιτροπή ότι λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα είτε για να θέσουν τέλος στην πρακτική της κακομεταχείρισης από αστυνομικούς είτε για να διασφαλίσουν ότι διεξάγονται σοβαρές έρευνες επί καταγγελιών περί κακομεταχείρισης από την αστυνομία. Συγκεκριμένα, δεν δόθηκε ακόμη ολοκληρωμένη απάντηση σχετικά με τις επί μέρους υποθέσεις που αναφέρει η ΕΠΒ στην έκθεση για την επίσκεψη του 2015 (βλ. παραγράφους 16 i και ii και 18). Επίσης, μέχρι και σήμερα δεν έχουν παρασχεθεί πληροφορίες για τα μέτρα που ελήφθησαν σχετικά με τις 34 καταγγελίες σοβαρής κακομεταχείρισης από αστυνομικούς, τις οποίες η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων υπέβαλε εκ νέου στον Εισαγγελέα μέσω δεκασέλιδης επιστολής (με ημερομηνία 16 Απριλίου 2014 και αριθμό αναφοράς 3021/8/1234-π), δύο εκ των οποίων εξέτασε η ΕΠΒ *αναλυτικά* κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του 2015.

Η ΕΠΒ επιθυμεί να υπενθυμίσει ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει διακηρύξει ότι η δέουσα απόκριση των αρχών όσον αφορά τις σοβαρές καταγγελίες κακομεταχείρισης από αστυνομικούς ή αντίστοιχες υπηρεσίες, σύμφωνα με τα πρότυπα του Άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, είναι πολύ σημαντική για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης του κοινού όσον αφορά τον σεβασμό του κράτους δικαίου και για την πρόληψη διαφθοράς ή ανοχής παράνομων ενεργειών.⁵ Η αδυναμία των Κρατών Μελών να ανταποκριθούν επαρκώς σε καταγγελίες παραβάσεων ενδέχεται από μόνη της να οδηγήσει σε χωριστή και διακριτή παράβαση του Άρθρου 3 από μέρους των δικαστικών αρχών.

Η ΕΠΒ υπενθυμίζει ότι **συνιστά στις αρμόδιες εποπτικές εισαγγελικές αρχές να επανεξετάσουν τις δύο υποθέσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 34 έως 38 της έκθεσης σχετικά με την επίσκεψη του Απριλίου 2015** (βλέπε CPT/Inf (2016) 4).

Επίσης, η Επιτροπή επαναλαμβάνει το αίτημά της να λάβει αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με το αποτέλεσμα των ερευνών για τις εναπομείνουσες 32 υποθέσεις που προώθησε η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων στην Εισαγγελία με επιστολή της 16ης Απριλίου 2014. Επιπλέον, επιθυμεί να λάβει απάντηση σχετικά με τις υποθέσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 16 i και ii και 18 της έκθεσης για την επίσκεψη του Απριλίου 2015 (βλέπε

⁵ Δείτε, για παράδειγμα, την Απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με την υπόθεση *Lyarin v. Russia* της 24ης Οκτωβρίου 2014.

3. Διασφαλίσεις κατά της κακομεταχείρισης

68. Η ΕΠΒ είναι αναγκασμένη να υπενθυμίσει και πάλι τα ευρήματα από τις προηγούμενες επισκέψεις: οι επίσημες διασφαλίσεις κατά της κακομεταχείρισης (όπως το δικαίωμα ενημέρωσης των οικείων στην περίπτωση κράτησης, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο και το δικαίωμα πρόσβασης σε ιατρό) στις περισσότερες περιπτώσεις δεν τηρούνται στην πράξη από την έναρξη της στέρησης της ελευθερίας ενός ατόμου και εν γένει παραμένουν αναποτελεσματικές, παρά την ύπαρξη σαφών κανόνων.⁶

69. Όσον αφορά τη γνωστοποίηση της κράτησης, η αντιπροσωπεία της ΕΠΒ έλαβε γνώση πολλών καταγγελιών από άτομα που τελούσαν –ή είχαν προσφάτως τελήσει– υπό κράτηση, σύμφωνα με τις οποίες οι κρατούμενοι δεν είχαν τη δυνατότητα να ειδοποιήσουν αμέσως τους συγγενείς τους για την κράτησή τους.

Η ΕΠΒ καλεί για ακόμη μια φορά τις ελληνικές αρχές να λάβουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι όλοι οι κρατούμενοι έχουν το δικαίωμα να ενημερώσουν στενό συγγενή ή τρίτο πρόσωπο της επιλογής τους για την κατάστασή τους, καθώς και ότι είναι σε θέση να ασκήσουν ανεμπόδιστα το εν λόγω δικαίωμα από την έναρξη της στέρησης της ελευθερίας τους.

70. Όσον αφορά το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, το εν λόγω δικαίωμα εν γένει παραμένει θεωρητικό, έως και εικονικό, και για όσους δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να πληρώσουν για τις υπηρεσίες δικηγόρου.

Η πλειονότητα των ατόμων που ερωτήθηκαν από την αντιπροσωπεία της ΕΠΒ κατήγγειλαν ότι δεν τους παρασχέθηκε δικηγόρος κατά το αρχικό στάδιο της στέρησης της ελευθερίας τους –και ιδιαίτερα πριν ή κατά τη διάρκεια της ανάκρισης από αστυνομικούς του Τμήματος Ασφαλείας– στο οποίο ο κίνδυνος εκφοβισμού και σωματικής κακομεταχείρισης είναι μεγαλύτερος. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η νομική αρωγή δεν προσφέρεται στο στάδιο της αστυνομικής έρευνας ή όταν οι ύποπτοι τέλεσης ποινικών αδικημάτων ανακρίνονται από την αστυνομία. Στο Αστυνομικό Τμήμα Χίου, η αντιπροσωπεία γνώρισε έναν 15χρονο ανήλικο στον οποίο παρασχέθηκε δικηγόρος μόνο αφού πέρασαν 36 ώρες κράτησης και κατόπιν απόφασης του Εισαγγελέα να κρατηθεί από την αστυνομία μαζί με ενηλίκους υπόπτους για επιπλέον τέσσερις ημέρες και κατά τη διάρκεια Σαββατοκύριακου. Επιπλέον, στον ανήλικο παρασχέθηκε ο ίδιος δικηγόρος με τον του ενήλικου συνεργού του και ο δικηγόρος συνομίλησε και με τους δύο μαζί σε ένα παγκάκι, στη μέση του διαδρόμου του αστυνομικού τμήματος.

Επιπροσθέτως, ορισμένοι κρατούμενοι κατήγγειλαν ότι δεν γνώρισαν τον/την δικηγόρο τους παρά στην ακρόαση από τον ανακριτή, όταν είχε πλέον ληφθεί η απόφαση εγγυοδοσίας ή προσωρινής κράτησης. Η αντιπροσωπεία έλαβε ξανά γνώση καταγγελιών σχετικά με την ανεπάρκεια των *ex officio* δικηγόρων αλλά και σχετικά με το ότι οι εν λόγω δικηγόροι συμβούλευαν ρητά τους πελάτες τους να μην καταγγείλουν επισήμως περιπτώσεις κακομεταχείρισης.

Με βάση τα ανωτέρω, η ΕΠΒ καλεί για ακόμη μια φορά τις ελληνικές αρχές να λάβουν

⁶ Δείτε CPT/Inf (2014) 26, παράγραφοι 27-32, και CPT/Inf (2016) 4, παράγραφοι 45-54.

άμεσα και αποτελεσματικά μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο εφαρμόζεται για όλους τους κρατούμενους από την αρχή της στέρησης της ελευθερίας τους από την αστυνομία. Αυτό θα απαιτήσει την επέκταση του υπάρχοντος συστήματος νομικής αρωγής στο στάδιο της αστυνομικής έρευνας ή κατά την ανάκριση του υπόπτου από την αστυνομία, ανεξάρτητα από το αν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είναι επισήμως «κατηγορούμενος/-η». Αν είναι απαραίτητο, πρέπει να τροποποιηθεί η σχετική νομοθεσία.

Επίσης, η Επιτροπή συνιστά να υπενθυμίζεται στους *ex officio* δικηγόρους, μέσω των Δικηγορικών Συλλόγων, η σημασία του ρόλου τους στην πρόληψη και, αν χρειαστεί, στην αναφορά περιστατικών κακομεταχείρισης από την αστυνομία.

71. Όπως και κατά τις προηγούμενες επισκέψεις, το δικαίωμα πρόσβασης σε ιατρό παραμένει ανεφάρμοστο στην πράξη για τα περισσότερα άτομα που στερούνται της ελευθερίας τους από την αστυνομία με τα οποία συναντήθηκε η αντιπροσωπεία της ΕΠΒ. Μόνο στην περίπτωση επείγοντος ιατρικού περιστατικού μεταφερόταν κρατούμενος στο πλησιέστερο νοσοκομείο, όταν υπάρχει η δυνατότητα. Αρκετοί κρατούμενοι –κυρίως εκείνοι που ισχυρίστηκαν ότι έπεσαν θύμα κακομεταχείρισης από την αστυνομία– υποστήριξαν ότι δεν έλαβαν την απαραίτητη ιατρική περίθαλψη ενώ τελούσαν υπό κράτηση από τις αστυνομικές αρχές.

Η αναποτελεσματικότητα του τρέχοντος συστήματος ήλθε στο προσκήνιο με τραγικό τρόπο, όταν ένας κρατούμενος απεβίωσε στο κελί του στην εγκατάσταση κράτησης του 7ου ορόφου στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας, στην Αθήνα, την Παρασκευή 22 Ιουλίου 2016. Σύμφωνα με άλλους κρατούμενους που βρίσκονταν στην ίδια εγκατάσταση, το εν λόγω άτομο ζητούσε να του δώσουν τα φάρμακά του και να εξετασθεί από ιατρό από την ημέρα της άφιξής του στην εγκατάσταση δύο ημέρες νωρίτερα ενώ επίσης, πριν πεθάνει, δεν μπορούσε να πάει στην τουαλέτα και είχε λερώσει το κρεβάτι του με περιττώματα, με αποτέλεσμα να επικρατεί αφόρητη δυσωδία στον χώρο κράτησης. Κατά την ολοκλήρωση της επίσκεψης, η αντιπροσωπεία της ΕΠΒ ζήτησε να λάβει αντίγραφο της έκθεσης νεκροψίας και να ενημερωθεί για το αποτέλεσμα της έρευνας.

Επιπροσθέτως, η αντιπροσωπεία διερεύνησε την πρόσφατη αυτοκτονία κρατουμένου στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης στην οδό Μοναστηρίου, ο οποίος κρεμάστηκε στις 20 Ιουλίου 2016, τρεις ώρες αφότου είχε επιστρέψει από το δικαστήριο. Από τις πληροφορίες που έλαβε η αντιπροσωπεία, ήταν ξεκάθαρο ότι το εν λόγω άτομο ήταν αποφασισμένο να βάλει τέλος στη ζωή του. Ωστόσο, είναι απόλυτη ανάγκη να διεξαχθεί διεξοδική εξέταση για τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η αξιολόγηση και η διαχείριση κρατουμένων στα αστυνομικά τμήματα, ιδιαίτερα όσον αφορά άτομα που πάσχουν από εξαρτήσεις. Η αντιπροσωπεία διαπίστωσε ότι δεν τηρείτο η δέουσα διαδικασία καταχώρισης για το ποιος κρατούμενος κρατείται σε ποιο κελί σε συγκεκριμένο χρόνο και ότι το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης λειτουργούσε μόνο σε πραγματικό χρόνο και δεν αποθήκευε καθόλου τις εικόνες. Ακόμη σημαντικότερο είναι το γεγονός ότι η αυτοκτονία ανέδειξε την έλλειψη εκπαίδευσης των αστυνομικών στις πρώτες βοήθειες και, ιδιαίτερα, στην καρδιοαναπνευστική αναζωογόνηση (ΚΑΡΠΑ). Πρέπει πάντοτε να υπάρχει ένας τουλάχιστον αξιωματικός υπηρεσίας με εκπαίδευση στην ΚΑΡΠΑ. Επιπλέον, δεν υπήρχε θεσπισμένο πρωτόκολλο για τη διαχείριση των αποπειρών αυτοκτονίας.

Η ΕΠΒ συνιστά ότι σε κάθε εγκατάσταση κράτησης της αστυνομίας τουλάχιστον ένας αξιωματικός υπηρεσίας πρέπει να είναι εκπαιδευμένος στις πρώτες βοήθειες και ειδικότερα στην καρδιοαναπνευστική αναζωογόνηση (ΚΑΡΠΑ). Επίσης, πρέπει να εκδοθούν κατευθυντήριες γραμμές προς όλα τα αστυνομικά τμήματα, οι οποίες θα παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται σε περίπτωση απόπειρας

αυτοκτονίας. Η ΕΠΒ ζητά επίσης να λάβει αντίγραφο ενδεχόμενης αναθεώρησης του συστήματος αξιολόγησης και διαχείρισης των κρατουμένων μετά από την αυτοκτονία του κρατουμένου στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης στην οδό Μοναστηρίου.

Επιπροσθέτως, η ΕΠΒ ζητά να λάβει αντίγραφο της έκθεσης νεκροψίας και να ενημερωθεί για το αποτέλεσμα της έρευνας σχετικά με τον θάνατο του κρατουμένου στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας στις 22 Ιουλίου 2016.

72. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της σχετικά με την τήρηση του ιατρικού απορρήτου για άτομα που κρατούνται από την αστυνομία. Οι αστυνομικοί συνεχίζουν να είναι παρόντες κατά τη διάρκεια όλων των εξωτερικών εξετάσεων σε δημόσια νοσοκομεία και να έχουν στη διάθεσή τους πληροφορίες ιατρικού περιεχομένου για τους κρατούμενους.

Η ΕΠΒ επαναλαμβάνει τη σύστασή της οι ελληνικές αρχές να διασφαλίσουν ότι τηρείται αυστηρά η αρχή του ιατρικού απορρήτου.

73. Επιπλέον, η Επιτροπή εμμένει στην άποψή της ότι οι ελληνικές αρχές πρέπει να θεσπίσουν σύστημα τακτικών επισκέψεων από ιατρούς και/ή νοσηλευτές που ενημερώνουν τους ιατρούς σε αστυνομικά τμήματα, για τον διεξοδικό έλεγχο νέων αφίξεων και την επαρκή αντιμετώπιση δυνητικών προβλημάτων υγείας (όπως μεταδοτικών ασθενειών).

Η ΕΠΒ επαναλαμβάνει τη σύστασή της οι ελληνικές αρχές να επαναξιολογήσουν τις υπηρεσίες παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στα αστυνομικά τμήματα και να εξετάσουν το ενδεχόμενο θέσπισης συστήματος τακτικών επισκέψεων από ιατρούς και/ή νοσηλευτές που ενημερώνουν τους ιατρούς.

74. Όσον αφορά την ενημέρωση επί των δικαιωμάτων, στα περισσότερα αστυνομικά τμήματα που επισκέφθηκε η Επιτροπή διατίθετο δισέλιδο ενημερωτικό φυλλάδιο (έντυπο Δ-33) σε πολλές γλώσσες, το οποίο ανέφερε λεπτομερώς τα δικαιώματα των κρατουμένων. Ωστόσο, η αντιπροσωπεία της ΕΠΒ συναντήθηκε ξανά με αρκετούς ξένους υπηκόους, οι οποίοι δήλωσαν ότι δεν μπορούσαν να κατανοήσουν τις πληροφορίες που τους παρείχαν, ενώ επίσης ισχυρίστηκαν ότι είχαν υπογράψει έγγραφα στην ελληνική γλώσσα χωρίς να γνωρίζουν το περιεχόμενό τους.

Η ΕΠΒ επαναλαμβάνει τη σύστασή της για άμεση παροχή υπηρεσιών διερμηνείας στους αλλοδαπούς κρατούμενους οι οποίοι δεν κατανοούν την ελληνική γλώσσα. Πέραν τούτου, δεν πρέπει να τους ζητείται να υπογράψουν καταθέσεις ή άλλα έγγραφα χωρίς τη βοήθεια διερμηνέα.

75. Τα βιβλία κρατουμένων που εξέτασε η αντιπροσωπεία της ΕΠΒ σε αστυνομικά τμήματα που επισκέφθηκε το 2016 τηρούντο πολλές φορές ανεπαρκώς, με πολλά λάθη, διορθώσεις ή παραλείψεις (π.χ. απουσία καταχώρησης άφιξης ή της ώρας μεταγωγής ή απελευθέρωσης, κ.λπ.)

Η Επιτροπή επαναλαμβάνει τη σύστασή της οι ελληνικές αρχές να λάβουν αποτελεσματικά μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι τα βιβλία κρατουμένων τηρούνται δεόντως, να καταγράφουν με ακρίβεια την πραγματική ώρα της σύλληψης, προσαγωγής, της εισόδου σε κελί, της αποφυλάκισης ή της μεταφοράς, καθώς και όλες τις άλλες πτυχές της κράτησης.

Επιπλέον, δεν υπήρχαν αποτελεσματικά μέσα υποβολής καταγγελιών προσβάσιμα στους κρατούμενους. Δεν παρεχόταν καμία πληροφορία στους κρατούμενους για το πώς μπορούσαν να αποκτήσουν πρόσβαση σε διαδικασίες υποβολής καταγγελιών, είτε στους κόλπους της αστυνομίας είτε μέσω μηχανισμών επιτήρησης, όπως ο Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης ή η Εισαγγελία. **Η ΕΠΒ συνιστά το ενημερωτικό φυλλάδιο που παρέχεται στους κρατούμενους να αναφέρεται επίσης στο δικαίωμα υποβολής καταγγελίας και ότι σε κάθε αστυνομικό τμήμα οι κρατούμενοι πρέπει να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τους διάφορους φορείς για την υποβολή καταγγελίας και με τον τρόπο υποβολής καταγγελίας.**

4. Συνθήκες κράτησης

76. Η ΕΠΒ έχει επικρίνει έντονα τις συνθήκες κράτησης σε πολλά αστυνομικά τμήματα σε ολόκληρη τη χώρα. Έχει επανειλημμένως επισημάνει ότι οι εγκαταστάσεις κράτησης στα περισσότερα αστυνομικά τμήματα που επισκέφθηκε η Επιτροπή ήταν απολύτως ακατάλληλες για την κράτηση ατόμων για χρονικά διαστήματα άνω των 24 ωρών. Αυτό συνέχισε να ισχύει και κατά την επίσκεψη του Ιουλίου του 2016.

77. Η αντιπροσωπεία επισκέφθηκε ξανά την κύρια εγκατάσταση κράτησης στον 7ο όροφο της *Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας*, στην Αθήνα, σημειώνοντας ότι οι συνθήκες, όπως περιγράφονται στην έκθεση του 2015, παρέμεναν κατάλληλες για μικρές περιόδους διαμονής. Κατά την περίοδο της επίσκεψης του Ιουλίου, η εγκατάσταση ήταν υπερπλήρης,⁷ με 56 άτομα σε εννέα κελιά στο τμήμα των ανδρών. Η επίσημη χωρητικότητα για το συγκεκριμένο τμήμα ήταν 45 θέσεις, αλλά, καθώς τα κελιά ήταν μόνο 12 τ.μ., ο αριθμός έπρεπε να μειωθεί στα 27 άτομα, αφού σε κανένα κελί δεν υπήρχε χώρος για πάνω από τρία άτομα κατά τη διάρκεια της νύχτας. Στο τμήμα των γυναικών, υπήρχαν 15 γυναίκες σε επτά κελιά με ονομαστική χωρητικότητα 27 θέσεις. Είναι θετικό το γεγονός ότι οι πόρτες των κελιών και στα δύο τμήματα παραμένουν ανοιχτές. Έτσι, οι κρατούμενοι μπορούν ελεύθερα να βγαίνουν στον διάδρομο, να πηγαίνουν στις εγκαταστάσεις υγιεινής και να χρησιμοποιούν το κοινόχρηστο τηλέφωνο, όποτε το ζητούσαν. Ωστόσο, δεν υπήρχε ακόμη δυνατότητα προαυλισμού για άσκηση, παρόλο που οι κρατούμενοι κρατούντο συχνά για μία εβδομάδα ή και περισσότερο. Η εγκατάσταση είχε ήδη αρχίσει να παρουσιάζει σημάδια φθορών και ζημιών.

Όσον αφορά τη *Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης στην οδό Μοναστηρίου*, έχει γίνει περιγραφή της επικρατούσας κατάστασης σε προηγούμενες εκθέσεις.⁸ Κατά την ημέρα της επίσκεψης, υπήρχαν μόνο τέσσερις κρατούμενοι σε έναν χώρο με χωρητικότητα 72 ατόμων και οι συνθήκες ήταν αποδεκτές. Είναι θετικό το γεγονός ότι το πλήθος των κρατουμένων μειώθηκε, συμβάλλοντας στη βελτίωση των συνθηκών. Ωστόσο, η συνεχιζόμενη έλλειψη προαυλισμού σημαίνει ότι η εγκατάσταση δεν είναι κατάλληλη για περιόδους παραμονής άνω των 24 ωρών.

78. Οι υλικοτεχνικές συνθήκες στα αστυνομικά τμήματα της πόλης της Χίου, της Μυτιλήνης και της Σάμου ήταν κακές.

Στο *Αστυνομικό Τμήμα της πόλης της Χίου*, δέκα άτομα κρατούντο στον χώρο κράτησης ο οποίος αποτελείται από ένα μεγάλο κελί (40 τ.μ.) με 12 πάγκους από σκυρόδεμα και ένα μικρότερο

⁷ Την ημέρα πριν την επίσκεψη, προσήχθη στην εγκατάσταση ομάδα 55 ατόμων από την Ταϊβάν (40 άνδρες και 15 γυναίκες).

⁸ Δείτε, για παράδειγμα, CPT/Inf (2014) 26, παράγραφος 41.

κελί (21 τ.μ.) με επτά πάγκους. Και τα δύο κελιά είχαν επαρκή φυσικό φωτισμό αλλά ήταν σε κακή κατάσταση και βρόμικα. Επιπλέον, υπήρχε κοινόχρηστος χώρος έξω από τα κελιά, καθώς και χώρος υγιεινής με μια λειτουργική τουαλέτα και ντους με κρύο νερό. Προκύπτει ότι προαυλισμός (σε χώρο περίπου 20 τ.μ.) παρεχόταν μόνο μία φορά την εβδομάδα για περίπου 30 λεπτά, κατά τη διάρκεια των εργασιών καθαρισμού του χώρου κράτησης. Επίσης, η αντιπροσωπεία συνάντησε έναν ανήλικο που κρατείτο μαζί με ενηλίκους κρατούμενους.

Στο *Αστυνομικό Τμήμα Μυτιλήνης*, ο χώρος κράτησης αποτελείται από στενό διάδρομο με πέντε κελιά (δύο με επτά πάγκους, δύο με έξι πάγκους και έναν με δύο πάγκους), τουαλέτα και ντους. Η εγκατάσταση ήταν πολύ βρόμικη και σε κακή κατάσταση, οι τουαλέτες ανέδιδαν δυσωδία, ήταν ανθυγιεινές και σε πολύ άσχημη κατάσταση, ενώ δεν υπήρχε σχεδόν καθόλου φως (φυσικό ή τεχνητό). Το μικρό κελί με τους δύο πάγκους ήταν επίσης πολύ σκοτεινό. Κατά την περίοδο της επίσκεψης, επτά άντρες και μία γυναίκα κρατούντο στην εγκατάσταση. Δεν υπήρχε αυλή για άσκηση.

Στο *Αστυνομικό Τμήμα στο Βαθύ* της Σάμου, ο χώρος κράτησης διαθέτει δύο μεγάλα κελιά των 24 τ.μ., τα οποία διαθέτουν έξι και οκτώ πάγκους από σκυρόδεμα αντίστοιχα, και ένα μικρότερο κελί των 12 τ.μ. Κατά την περίοδο της επίσκεψης, οκτώ άτομα κρατούντο στο αστυνομικό τμήμα, ένα εκ των οποίων είχε ήδη κρατηθεί εκεί για διάστημα 32 ημερών. Στην εγκατάσταση υπήρχαν συχνά πάνω από 15 άτομα. Για παράδειγμα, από τις 5 έως τις 15 Ιουνίου 2016, κρατούντο 27 άτομα και για λίγες νύχτες κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου ο αριθμός έφθασε και τα 38 άτομα. Τα κελιά ήταν βρόμικα, γεμάτα με σκόρπια σκουπίδια, ενώ οι συνθήκες στις εγκαταστάσεις υγιεινής ήταν ανθυγιεινές. Δεν υπήρχε αυλή για άσκηση.

Στο *Αστυνομικό Τμήμα στο Πυθαγόρειο* της Σάμου, οι συνθήκες στο μοναδικό κελί ήταν απαγορευτικές για την κράτηση ανθρώπων πάνω από λίγες ώρες. Το κελί δεν είχε πρόσβαση σε φυσικό φως, είχε κακό τεχνητό φωτισμό, ήταν βρόμικο και δεν είχε πρόσβαση σε ζεστό νερό και εξωτερική αυλή. Το κελί δεν χρησιμοποιείται συχνά, αλλά η αντιπροσωπεία της ΕΠΒ διαπίστωσε ότι στο κελί κρατούντο άτομα για διαστήματα από 15 έως 25 ημέρες τον Ιανουάριο και τον Μάρτιο του 2016, συμπεριλαμβανομένου ενός 15χρονου ανήλικου ο οποίος κρατείτο μαζί με δύο ενηλίκους για 15 ημέρες.

79. Η Επιτροπή καλεί τις ελληνικές αρχές να διασφαλίσουν ότι σε όλα τα αστυνομικά τμήματα:

- Κάθε άτομο που κρατείται σε κοινό κελί διαθέτει χώρο διαβίωσης τουλάχιστον 4 τ.μ., εκτός των χώρων υγιεινής.
- Όλοι οι κρατούμενοι έχουν εύκολη πρόσβαση σε κατάλληλες εγκαταστάσεις αποχωρητηρίων, οιαδήποτε στιγμή, και τη νύχτα.
- Κάθε κρατούμενος διαθέτει καθαρό στρώμα, καθαρή κουβέρτα, καθαρά σεντόνια, καθώς και χώρο ανάπαυσης, όπως πάγκο ή κρεβάτι.
- Σε όλους τους κρατούμενους παρέχεται ικανοποιητικό και κατάλληλο φαγητό, στο οποίο περιλαμβάνεται τουλάχιστον ένα ζεστό γεύμα καθημερινά.
- Σε όλα τα άτομα που κρατούνται για πάνω από 24 ώρες παρέχεται σετ με βασικά είδη πρώτης ανάγκης (όπως επαρκείς ποσότητες από σαπούνι, απορρυπαντικό ρούχων, χαρτί τουαλέτας, σαμπουάν, είδη ξυρίσματος, οδοντόκρεμα και οδοντόβουρτσα) δωρεάν.
- Σε όλους τους κρατούμενους παρέχονται επαρκείς ποσότητες απορρυπαντικών προϊόντων για να διατηρούν τα κελιά τους καθαρά.
- Οι χώροι κράτησης (συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων υγιεινής) διατηρούνται σε ικανοποιητική κατάσταση από άποψη καθαριότητας και συντήρησης.

- Σε όλους τους κρατούμενους παρέχεται επαρκής φωτισμός.
- Όλα τα άτομα που κρατούνται για πάνω από 24 ώρες έχουν πρόσβαση σε ζεστό νερό για ατομική καθαριότητα.
- Όλα τα άτομα που κρατούνται για πάνω από 24 ώρες έχουν πρόσβαση σε καθημερινό προαυλισμό.

Επίσης, στην περίπτωση που ανήλικοι ύποπτοι για ποινικό αδίκημα κρατούνται κατ'εξίρεση σε αστυνομικά τμήματα, δεν πρέπει να βρίσκονται στον ίδιο χώρο με ενηλίκους και πρέπει να τους παρέχεται κατάλληλη φροντίδα και υποστήριξη.